

УДК 336, 657.3

JEL Classification: G3, M41

Гвінсадзе Анжеліка Антонівна

здобувачка ступеня бакалавр

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Київ, Україна

ORCID 0009-0007-2799-3072

e-mail: aahvinsadze.fitu20@kubg.edu.ua

Сулима Мар'яна Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0002-5297-7388

e-mail: m.sulyma@kubg.edu.ua

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ, ВИТРАТАМИ І ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Ефективна діяльність кожного суб'єкта господарювання вимірюється розміром його прибутку. Беззаперечно, важливими є і виручка, інші доходи операційної діяльності, а також доходи і витрати фінансової та інвестиційної діяльності. Як ніколи, зараз, в умовах воєнного стану, економічної та політичної нестабільності, важливо правильно їх оцінювати та здійснювати ефективне управління доходів, витрат і фінансових результатів. У статті розглянуто сутність доходів, витрат і фінансових результатів. У ході дослідження узагальнено також сучасні підходи до визнання економічних категорій «дохід», «витрати» та «фінансові результати», розглянуто класифікації цих економічних категорій, зазначено методи та особливості управління доходами та витратами на підприємстві. Таким чином, дослідивши економічну характеристику доходів підприємства, було виявлено різні підходи до трактування цього терміну. На основі систематизації наукових підходів до поняття «витрати», зроблено висновок, що витрати являють собою зменшення економічних вигід протягом звітного періоду з метою здійснення своєї основної діяльності. Виявлено, що управління витратами має суттєвий вплив на фінансовий стан суб'єкта господарювання, тому задля оптимізації витрат підприємство має побудувати чітку систему контролю. Тоді як, доходи - це збільшення економічних вигід за рахунок збільшення активів або зменшення зобов'язань, що збільшує власний капітал. За винятком, звичайно, збільшення чи зменшення капіталу за рахунок операцій, пов'язаних з внесками засновників. Розглянуто методи управління доходами та витратами на підприємстві як за Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, так і Міжнародними стандартами фінансової звітності. Наголошено на важливості побудови чіткої системи управління доходів, витрат і фінансових результатів на підприємстві.

Ключові слова: доходи; витрати; фінансові результати; система управління; методи управління; облік; аналіз; контроль, Національні П(с)БО, МСФЗ.

1. ВСТУП. У сучасних умовах динамічного розвитку ринкових відносин, жорсткої конкуренції, та постійних змін економічного середовища ефективне управління доходами, витратами та фінансовими результатами підприємства є ключовим фактором його успіху. Ще складніше працювати вітчизняним підприємствам в умовах дії воєнного стану. Так, від того, наскільки чітко та грамотно менеджмент буде планувати, контролювати та аналізувати доходи, витрати і фінансові результати, залежить успіх підприємства та здатність до розвитку у довгостроковій перспективі.

Постановка проблеми. Розуміння сутності таких категорій, як «дохід», «витрати», «фінансові результати» має надважливе значення в управлінні підприємством. Оцінка сучасних методів управління дозволяє обрати ефективні методи, покращити фінансовий стан підприємства і розвиватися, виходячи на нові ринки збуту і складаючи конкуренцію іншим підприємствам в галузі. У сучасному світі, в умовах економічної невизначеності, кризи, впливу різноманітних ризиків, зокрема воєнного стану, управління доходами і витратами має важливе значення для підприємства. Адже, маючи чітку стратегію управління, підприємство має можливість не тільки покращувати свій фінансовий стан,

але й швидко реагувати на ризики і негативні фактори впливу на його діяльність, тож розуміння методів управління, дозволяє застосовувати їх в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності доходів, витрат та фінансових результатів розглядаються у дослідженнях багатьох науковців, серед яких варто виділити: В.І. Блонську [1], В.В. Сопко, В.П. Круш, О. В. Мелень, В.П. Завгороднього, Ф. Ф. Бутинця [2], А.Г. Підгорну, В.К. Тюрева. Слід відмітити, що у роботах науковців розглянуто класифікації доходів та витрат, методи їх визнання та особливості управління. Незважаючи на велику кількість наукових праць на цю тему, у зв'язку з динамічними змінами економіки, існує потреба у вивченні питання аналізу та управління доходів, витрат і фінансових результатів у сучасних умовах воєнного стану та економічної невизначеності.

Мета статті полягає у дослідженні сутності доходів, витрат і фінансових результатів, а також створення надійного механізму управління доходів, витрат і фінансових результатів задля їх подальшої оптимізації з метою покращення та врегулювання економічних показників діяльності підприємства.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ. Доходи та витрати - це два найважливіші показники для будь-якого підприємства, які відображають фінансовий стан та ціль його діяльності. Ці економічні показники відображають, чи є підприємство прибутковим, допомагають керівництву приймати правильні рішення, дають інвесторам уявлення про те, як йдуть справи у підприємства. Так, у Концептуальній основі фінансової звітності зроблено акцент саме на Звіт про прибуток або збиток як основне джерело інформації про фінансові результати суб'єкта господарювання за звітний період, оскільки там відображаються усі доходи і витрати діяльності підприємства [3]. Ефективне управління доходами і витратами має на меті збільшити потенціал підприємства і покращити його фінансові можливості, насамперед, збільшити прибуток.

Під доходами підприємства В.І. Блонська розуміє надходження, одержані в результаті його господарської діяльності за певний період часу у вигляді конкретних економічних вигод, отриманих внаслідок використання у господарському процесі залучених для цього економічних ресурсів в умовах прийняттого рівня підприємницького ризику [1].

А витрати підприємства В.П. Круш трактує як достовірно оцінену частину затрат діяльності підприємства, яка призводить до зменшення економічної вигоди у вигляді збільшення зобов'язань або зменшення активів та співвідноситься з доходом підприємства, для отримання якого була здійснена у звітному періоді [2, с. 155]. Витрати можна вважати інвестиціями, які робить підприємство для досягнення своїх цілей, розвитку та його належного функціонування. Важливо, щоб всі витрати були обґрунтовані та спрямовані на отримання прибутку або зменшення зобов'язань підприємства. О. В. Мелень тлумачить фінансовий результат, як різницю між доходами та витратами підприємства чи зміною у власному капіталі. Слугує покращенням фінансової стійкості підприємства та джерелом його розвитку [4].

Розглядаючи економічну категорію «дохід», можна стверджувати, що вона має важливе значення. Загалом, можна виділити такі основні підходи до розуміння цього поняття:

- потік грошових та інших надходжень;
- виручка фірми;
- виторг від реалізації;
- загальна сума надходжень;
- надходження економічних вигод;
- гроші або матеріальні цінності;

– збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань [5].

В залежності від видів та структури доходів наведена класифікація на рис.1.

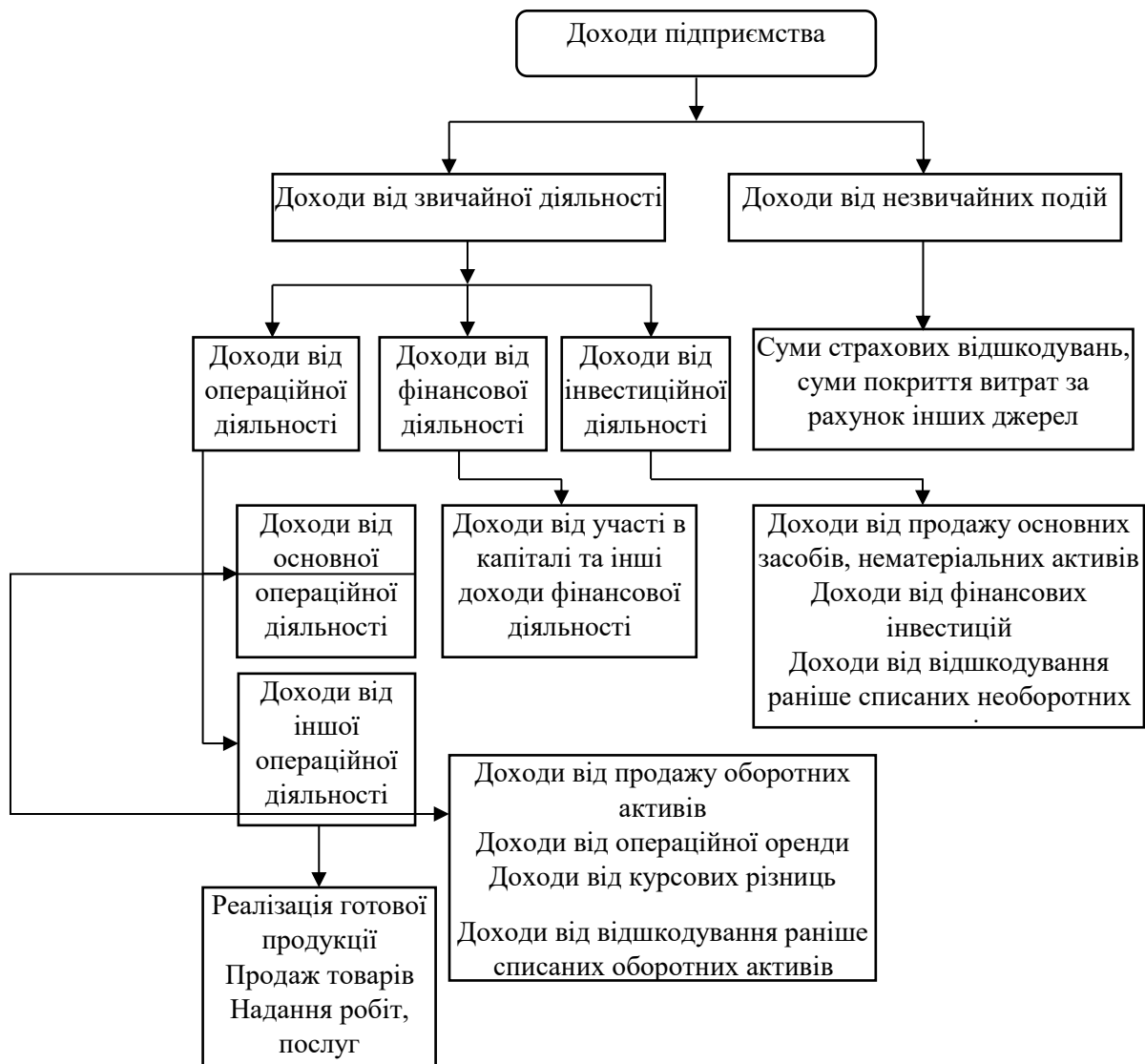

Рис. 1 - Класифікація доходів
Складено авторами на основі [6]

Відповідно до класифікації існують доходи від звичайної діяльності та незвичайних подій. У свою чергу, доходи від звичайної діяльності поділяються на операційні, фінансові та інвестиційні доходи. Системи прийняття рішень щодо доходів у фінансовій звітності - це алгоритми, які допомагають підприємствам чітко та послідовно оцінювати різні типи доходів, отриманих в рамках звичайної ділової активності [7]. Ця система представлена на рис.2.

Натомість, згідно МСФЗ 15 “Виручка за договорами з клієнтами” дохід визнається так, щоб відобразити передачу товарів і послуг покупцю на суму, яка як очікується буде належати компанії в обмін на ці товари і послуги. Крім того, виділяють два підходи до визнання доходу : протягом певного часу в тому порядку, який найкращим чином відображає результати діяльності компанії та у визначений момент часу, коли контроль над окремими товарами/послугами передається покупцю.

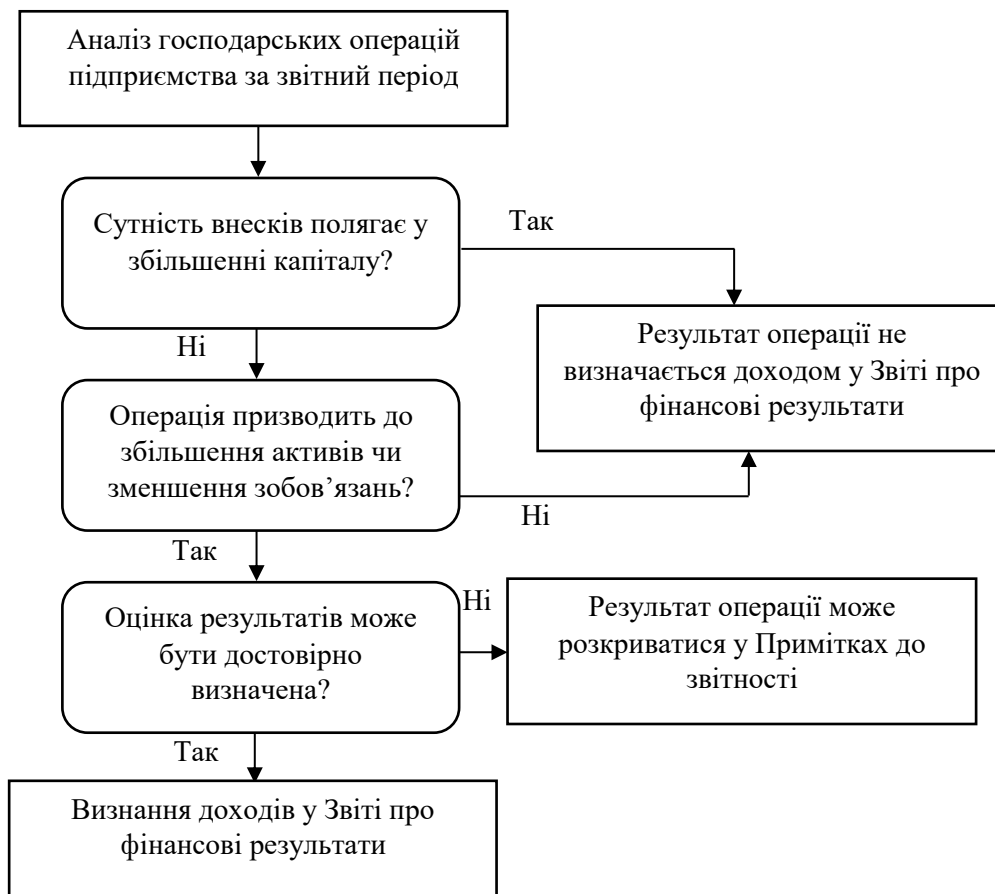

Рис. 2 - Системи прийняття рішень при ідентифікації та відображенні доходів в фінансовій звітності підприємства
Складено авторами на основі [5]

П'ять етапів визнання доходу згідно МСФЗ 15 "Виручка за договорами з клієнтами" відображено на рис.3.

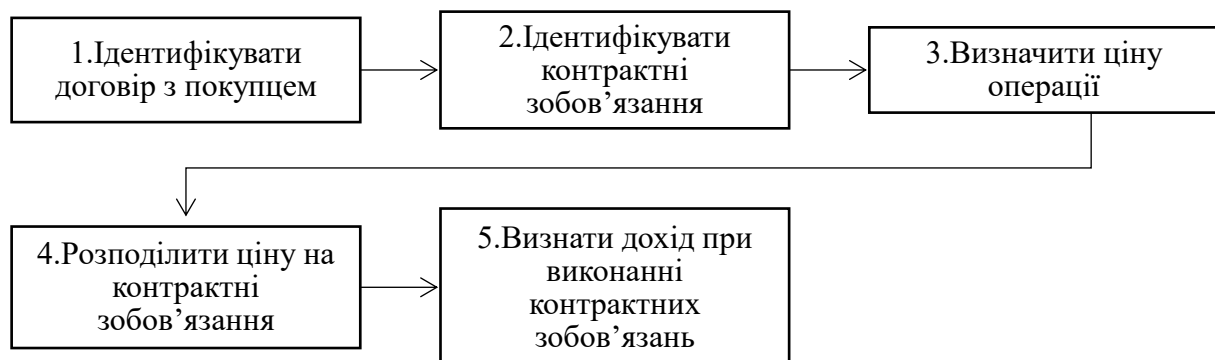

Рис. 3 - Система прийняття рішень при визнанні доходів згідно МСФЗ 15
Складено авторами на основі [8]

Так, на першому етапі варто визначитись, чи існує договір. Адже, якщо кожна із сторін договору забезпечена правовим захистом в односторонньому порядку розірвати договір, не виконаний у жодній частині, без виплати компенсації іншій стороні, тоді

договір не існує. Крім того, договір не виконаний у жодній частині, якщо виконуються обидва критерії:

1)Компанія ще не передала обіцяні товари/послуги покупцю;

2)Компанія ще не отримала і ще не має права на отримання відшкодування в обмін на обіцяні товари/послуги.

Суб'єкт господарювання обліковує договір з клієнтом, тільки тоді, коли виконуються всі перелічені далі критерії:

а) сторони договору схвалили договір (письмово, усно чи у відповідності з іншою звичною практикою ведення бізнесу) і готові виконувати свої зобов'язання;

б) суб'єкт господарювання може визначити права кожної сторони відносно товарів або послуг, які будуть передаватися;

в) суб'єкт господарювання може визначити умови оплати за товари або послуги, які будуть передаватися;

г) договір має комерційну сутність (тобто очікується, що ризик, час або сума майбутніх грошових потоків суб'єкта господарства зміняться внаслідок договору); та

г) цілком імовірно, що суб'єкт господарювання отримає компенсацію, на яку він матиме право в обмін на товари або послуги, які будуть передані клієнту.

На другому етапі потрібно ідентифікувати зобов'язання по договору та обіцянку до виконання. Слід оцінити:

- Товар/послугу, які є окремими (відмінними) за характером, рентабельністю.

- Окремі (відмінні) товари/послуги, які є практично однаковими і передаються покупцю за однаковою схемою.

На третьому етапі - визначити ціну операції. Ціна операції – це сума відшкодування, право на яке компанія очікує отримати в обмін на передачу обіцяних товарів/послуг покупцю, за мінусом сум, отриманих третіми сторонами. Визначаючи ціну операції, компанія має врахувати вплив таких факторів:

- змінне відшкодування;

- обмеження оцінок змінного відшкодування;

- наявність значного компонента фінансування в договорі;

- негрошова винагорода (обмін неподібними товарами);

- відшкодування, яке підлягає виплаті покупцю (накопичення балів покупцем).

У випадку, якщо немає впевненості у отриманні знижки, тоді дохід визнається по факту. Якщо є впевненість у отриманні знижки, то застосовуємо змінне відшкодування, тобто дохід визнається як різниця ціни і знижки.

На четвертому етапі розподіляють ціну на контрактні зобов'язання. Визначають ціну окремого продажу, за якою компанія продала б покупцю обіцяний товар/послуги окремо. Якщо ціну окремого продажу неможливо визначити, то використовується один із наступних методів: ринкової вартості; очікуваних витрат з врахуванням маржі; залишкової вартості.

На п'ятому етапі визнається дохід при виконанні контрактних зобов'язань. Отже, актив передається, коли покупець отримує контроль. А контроль визнається протягом періоду часу, якщо виконується хоча б один із критеріїв:

1)Почувець отримує і споживає вигоду від активу по мірі виконання компанією контрактних зобов'язань;

2)Компанія створює і доопрацьовує актив, контроль над яким переходить до покупця по мірі створення чи доопрацювання активу;

3)У процесі виконання контрактних зобов'язань компанія створює актив, у якого немає альтернативного використання і компанія має право вимагати оплату за виконання на визначену дату контрактних зобов'язань [8].

Так чи інакше, усі операції, які проводяться на підприємстві, мають бути відображені в бухгалтерському обліку і, як результат, зведені та відображені в балансі підприємства під кінець звітного періоду.

Розглядаючи економічну категорію «витрати», важливо розуміти які умови існують для визнання витрат в бухгалтерському обліку на підприємстві. Відповідні умови прописані в НП(С)БО 16 «Витрати» і до таких умов можна віднести:

- зменшення активів або збільшення зобов'язань, що у свою чергу призведе до змін у власному капіталі;

- характер систематичного або раціонального розподілу вигід, тобто отримання економічних вигід протягом кількох звітних періодів;

- якщо економічні вигоди не відповідають критеріям визнання їх активами, це може призвести до зменшення балансової вартості активів і створення резерву сумнівних боргів;

- загальна сума витрат визначена без похибок [9].

Не менш цікавою є класифікація витрат, яку можна поділити на класифікацію витрат виробництва та витрати за економічними елементами. Розглянемо класифікацію за економічними елементами, яка також регламентується НП(С)БО 16 «Витрати». Отже, існують 5 економічних елементів, ця система групування витрат полягає у тому, що кожний елемент групується відповідно до витрат на конкретні типи ресурсів, а саме:

- 1) матеріальні витрати – це сировина, матеріали, комплектуючі, напівфабрикати, паливо, енергія, тара; віднімається вартість повернутих відходів;

- 2) витрати на оплату праці – включають всі форми основної заробітної плати штатного і позаштатного виробничого персоналу підприємства;

- 3) відрахування на соціальні заходи – включають відрахування на пенсійне забезпечення, на соціальне страхування, страхування на випадок безробіття, на індивідуальне страхування; величина відрахувань встановлюється у відсотках від витрат на оплату праці;

- 4) амортизація – це амортизаційні відрахування на повне відтворення основних засобів за нормами від балансової вартості, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів;

- 5) інші витрати – включають вартість робіт, послуг сторонніх підприємств, сума податків, зборів, крім податків на прибуток, втрати від курсових різниць, знецінення запасів, псування цінностей [9].

Розглядаючи економічний зміст фінансових результатів, слід звернутись до їх функцій: нагромадження, стимулювання та розподілу. При позитивному значенні фінансових результатів (прибутку) проявляється функція нагромадження, тобто вони в даному випадку стають основним ресурсом для збільшення власних активів підприємства та сприяють розширеному відтворенню. У випадку заохочення управлінських працівників підприємства та підвищення ставки заробітної плати по результатам виробничо-господарської діяльності спостерігається функція стимулювання. А функція розподілу фінансових результатів відображається у привласненні та розподілі прибутку між підприємством, власниками та державою [4].

Відповідно до НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» класифікація фінансових результатів має 4 складові: валовий прибуток (збиток), фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток/збиток), фінансовий результат до оподаткування (прибуток/збиток), чистий фінансовий результат (прибуток/збиток).

На рис. 4 представлено процес формування фінансового результату окремого підприємства в умовах чинного законодавства.

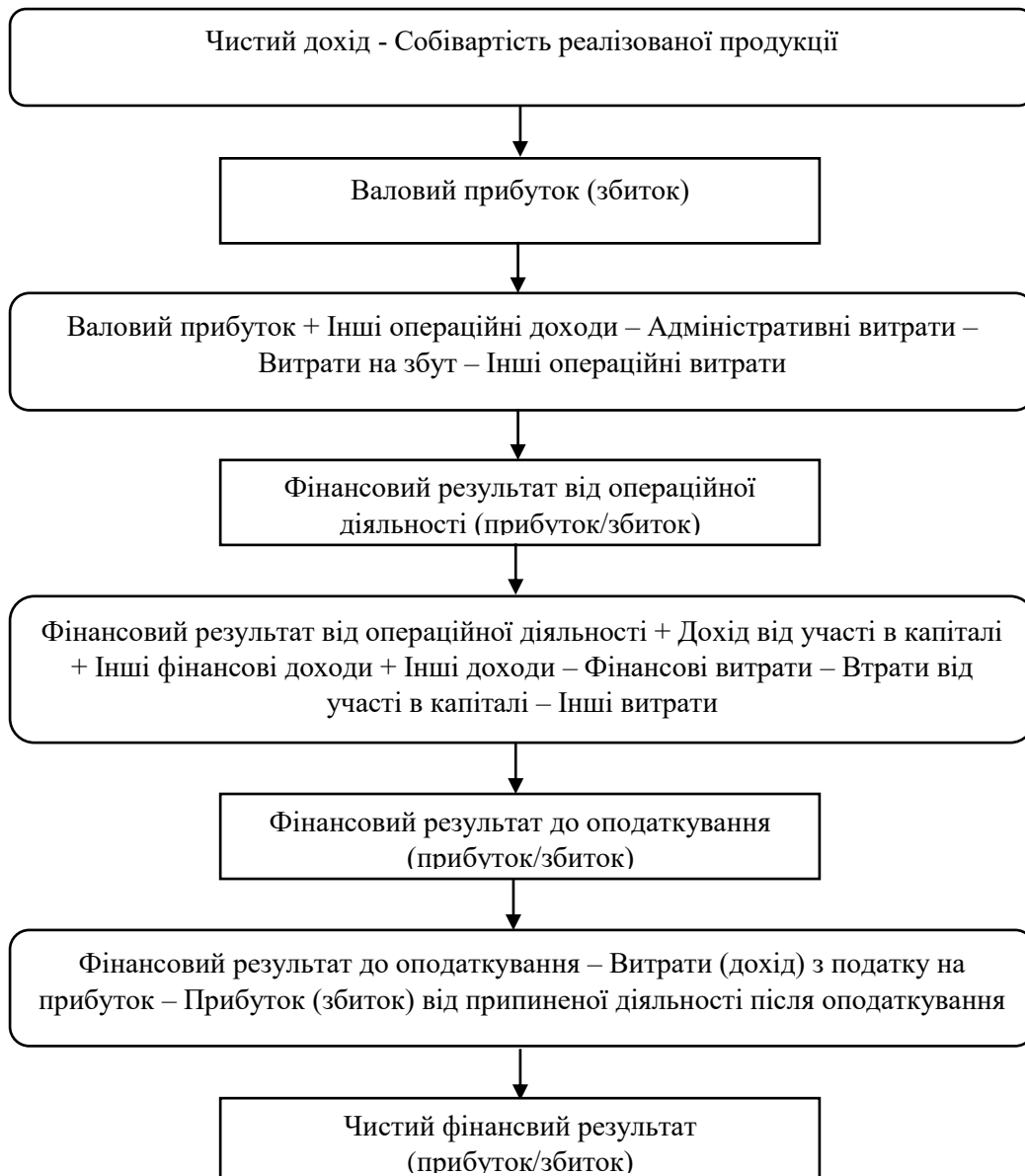

Рис. 4 - Формування фінансових результатів діяльності підприємства
Складено авторами на основі [10]

Отже, роль фінансової звітності в структурі бухгалтерської звітності визначено її значенням для користувачів в процесі прийняття рішень. Оскільки фінансова звітність містить згруповані дані про структуру активів, джерел їх формування, результати діяльності, які є важливими для зовнішніх та внутрішніх користувачів.

Управління доходами і витратами має суттєвий вплив на фінансовий стан суб'єкта господарювання, тому задля їх оптимізації підприємство має побудувати чітку систему контролю. Розглядаючи управління доходами і витратами, варто виокремити певні кроки, які допоможуть підвищити прибутковість і зменшити витрати підприємства в майбутньому. По-перше, необхідно провести аналіз стану доходів і витрат за попередні періоди і за звітний період. По-друге, запропонувати шляхи збільшення доходів та зменшення витрат з метою покращити фінансовий стан підприємства. По-третє, слід запровадити моніторинг планових показників за різні періоди, зокрема за рік, квартал, місяць і, як результат, здійснювати контроль за відповідними показниками. У разі

виявлення відхилень від очікуваних значень слід здійснити заходи з метою покращення показників. Так, на підприємстві можна використати різні методи підвищення доходів:

- Ціновий метод – ґрунтується на аналізі цінової стратегії конкурентів та встановлення більш вигідних для споживачів цін;

- Метод високих цін – запропоновує встановлення преміальних цін на товари чи послуги, але має обмежений часовий проміжок застосування;

- Метод тарифних планів – ґрунтується на диференціації цін на один і той же товар чи послугу для різних категорій клієнтів;

- Метод групового квотування – передбачає встановлення ліміту на продаж або надання продукції чи послуг за фіксованою ціною;

- Метод групової оптимізації доходів – передбачає розрахунок оптимального рівня доходів для кожної групи з метою забезпечення стійкого розвитку підприємства [11].

Отже, можна побачити, що методи управління доходами спрямовані на підвищення доходів підприємства за допомогою вибору певної стратегії, пов'язаної з ціною, кількістю продажів виготовленої продукції та аналізу стану ринку. Витрати мають не менш важливе значення, аніж доходи, насамперед, це пов'язано з тим, що витрати безпосередньо впливають на його прибуток. Тому невід'ємною частиною будь-якого прибуткового підприємства є така складова, як управління витратами, яка у свою чергу може значно збільшити прибуток підприємства. Велика частка методів управління формується і поширюється на вітчизняному ринку завдяки досвіду зарубіжних компаній. Можна виділити такі популярні методи управління, як CVP-аналіз, LCC-аналіз, метод ABC, метод VCC, абзорпшн-костинг, таргет-костинг, кайзен-костинг, бенчмаркінг, кост-кіллінг, EVA. Розглянемо деякі з методів детальніше.

Суть методу CVP-аналізу полягає у вивченні взаємозв'язку між трьома ключовими показниками: витратами підприємства, обсягами виробництва та прибутком. У витрати обов'язково включаються витрати, які безпосередньо пов'язані з виробництвом. CVP-аналіз використовується для визначення точки беззбитковості, оцінки впливу зміни ціни, обсягів продажів на прибуток підприємства.

Метод LCC-аналіз – це метод оцінки сукупних витрат на виробництво та продаж продукту чи послуг, пов'язаних з життєвим циклом. Він враховує всі витрати, що виникають протягом всього життєвого циклу, від розробки та виробництва до експлуатації, утилізації та ліквідації. LCC-аналіз полягає у порівнянні різних варіантів товарів, робіт, послуг, задля обрання найвигіднішого варіанту з економічної точки зору; оцінити ризики, які можуть виникнути при інвестуванні.

Метод бенчмаркінгу - це метод порівняння власної діяльності з діяльністю найкращих у цій сфері підприємств у розрізі управління витратами. Цей метод дозволяє ідентифікувати можливості для вдосконалення, спираючись на досвід і стратегію топових підприємств.

Метод кост-кіллінгу - це метод зниження витрат за рахунок виявлення та усунення непотрібних витрат у найкоротші терміни та без погіршення діяльності підприємства. Метод дозволяє знизити собівартість і підвищити рентабельність і конкурентоспроможність підприємства.

Метод EVA базується на оцінці ефективності діяльності підприємства, який прив'язує формування вартості до певних відділів робітників, які безпосередньо пов'язані зі створенням продукту, наданням робіт або послуг [12].

Кожен з розглянутих методів є дієвим для певної галузі діяльності, у залежності від способу, яким готове скористатися підприємство та результату, який воно хоче отримати. Для правильного вибору методу управління витратами необхідно враховувати велику кількість внутрішніх і зовнішніх факторів. Саме визначення таких факторів та оцінка їх впливу на витрати підприємства є важелем у прийнятті методу управління

витратами. Управління витратами – це не просто контроль над фінансами, а цілеспрямована стратегія, що веде до максимальної результативності та раціонального використання ресурсів. Вона відіграє ключову роль як у виробничій, так і в експлуатаційній діяльності будь-якого підприємства. За допомогою управління витратами можна стабілізувати економічне положення підприємства, підвищити конкурентоспроможність та ефективність його діяльності. Аналіз концепцій, методів та систем управління витратами має велике значення для раціонального застосування корпоративного управління витратами.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Здійснюючи управління доходами і витратами, на підприємстві відбувається управління фінансовими результатами, адже доходи і витрати впливають і на баланс підприємства. І всі вищезазначені заходи управління спрямовані на підвищення ряду фінансових показників, таких як рентабельність продажів, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу тощо. Загалом, фінансова звітність допомагає відслідковувати зміни у діяльності підприємства та приймати відповідні рішення щодо покращення показників звітності. Фінансові результати підприємства є ключовим показником для оцінки його ефективності, рентабельності та інвестиційної привабливості. Аналіз фінансових результатів може допомогти власникам, інвесторам та кредиторам підприємства оцінити його спроможність отримувати прибуток, покривати свої зобов'язання та виплачувати дивіденди. Отже, фінансові результати створюються не лише для внутрішнього використання, але й для зовнішніх користувачів фінансової звітності, що доводить важливість складання фінансової звітності. Отже, проведене дослідження дає можливість зазначити сутність понять «доходи», «витрати», «фінансові результати», оцінити важливість цих економічних категорій для підприємства і, як результат, оцінити необхідність здійснення управління. Задля покращення економічного стану підприємства, підвищення його можливостей в умовах економічної невизначеності, слід будувати систему управління, яка допоможе здійснювати контроль і оперативно реагувати на виклики сьогодення, враховуючи усі можливі ризики, економічний клімат та конкуренцію на ринку. За допомогою ряду методів управління доходами і витратами, можна побудувати чітку систему з перспективною стратегією, спрямованою на диверсифікацію підприємства в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Блонська В.І. Стратегія управління доходами торговельного підприємства в умовах розвитку ринкових відносин. Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.- техн. праць. Львів, 2008. Вип. 18.6. – С. 117-123.
2. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку. Житомир: ЖІТІ, 2000. 640 с.
3. Концептуальна основа фінансової звітності. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH.pdf (дата звернення 22.05.2024)
4. Сябер Є.О. Фактори формування прибутку. Молодий вчений. 2018. № 6 (2). С. 431–435.
5. Завідна Л., Кирич Н., Миколайчук І. Розвиток підприємства як ефективна платформа результативності економічної системи. Соціально-економічні проблеми і держава. 2019. Вип. 1. С. 118-130.
6. Боллох М. А., Бурчевський В.З., Горбаток М.І. Економічний аналіз: навч. посіб. / за ред. М. Г. Чумаченка. К.: КНЕУ, 2003. 540 с.
7. Головчук О. В. Розвиток організаційного знання для підвищення результативності інноваційної діяльності машинобудівних підприємств. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. Хмельницький, 2016. № 5(2). С. 200-204.
8. Міжнародний стандарт фінансової звітності 15 “Виручка за договорами з клієнтами”. URL: https://ips.ligazakon.net/document/MU17027?ed=2021_08_16 (дата звернення 22.05.2024)
9. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 18.05.2024 р.)
10. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 22.05.2024)

11. Ткаченко Т.П., Тульчинська С.О., Бойчук Д.В. Управління доходами на підприємстві. Ефективна економіка. 2018. № 3.

12. Піскун А.В. Теоретичний аспект управління витратами підприємства. Науковий погляд: економіка та управління. 2020. № 4 (70).

Матеріал надійшов до редакції 24.05.2024 р.

Gvinsadze Anzhelika

Bachelor's degree candidate

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Kyiv, Ukraine

ORCID 0009-0007-2799-3072

e-mail: aahvinsadze.fitu20@kubg.edu.ua

Sulyma Mariana

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Finance

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Kyiv, Ukraine

ORCID ID: 0000-0002-5297-7388

e-mail: m.sulyma@kubg.edu.ua

EFFECTIVE MANAGEMENT OF INCOME, EXPENSES AND FINANCIAL RESULTS OF THE ENTERPRISE

Abstract. The effective operation of each business entity is measured by the amount of its profit. Undoubtedly, revenue, other income from operating activities, as well as income and expenses from financial and investment activities are also important. Now, more than ever, in the context of martial law, economic and political instability, it is important to assess them correctly and to effectively manage income, expenses and financial results. The article examines the essence of income, expenses and financial results. The study also summarizes modern approaches to the recognition of the economic categories “income”, “expenses” and “financial results”, considers classifications of these economic categories, and indicates methods and features of income and expense management at an enterprise. Thus, having studied the economic characteristics of enterprise income, the author identifies various approaches to the interpretation of this term. Based on the systematization of scientific approaches to the concept of “expenses”, it is concluded that expenses are a reduction in economic benefits during the reporting period in order to carry out its core business. It is found that cost management has a significant impact on the financial condition of an entity, so in order to optimize costs, an enterprise must build a clear control system. Meanwhile, income is an increase in economic benefits due to an increase in assets or a decrease in liabilities, which increases equity. Except, of course, for the increase or decrease in capital due to transactions related to contributions from founders. The methods of income and expense management at an enterprise according to both National Accounting Regulations (Standards) and International Financial Reporting Standards are considered. The importance of building a clear system of management of income, expenses and financial results at the enterprise is emphasized.

Keywords: *income; expenses; financial results; management system; management methods; accounting; analysis; control, NAS; IFRS.*

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Blonska, V.I. (2008). *Stratehiia upravlinnia dokhodamy torhovelnoho pidpriemstva v umovakh rozvytku rynkovykh vidnosyn* [Strategy of income management of a trading enterprise in the context of market relations development]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy : zb. nauk.- tekhn. prats* [Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine: a collection of scientific and technical papers]. Lviv [in Ukrainian].
2. Butynets, F.F.(2000) *Teoriia bukhhalterskoho obliku* [Theory of accounting]. Zhytomyr: ZhITI [in Ukrainian].

3. *Kontseptualna osnova finansovoi zvitnosti*. [Conceptual basis of financial reporting]. (2018). Retrieved from https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH.pdf [in Ukrainian].
4. Siaber, Ye.O. (2018). *Faktory formuvannia prybutku* [Factors of profit formation]. Molodyi vchenyi [Young scientist] [in Ukrainian].
5. Zavidna L., Kyrych N., Mykolaichuk I. (2019). *Rozvytok pidpriemstva yak efektyvna platforma rezul'tatyvnosti ekonomichnoi systemy* [Enterprise development as an effective platform for the efficiency of the economic system]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava* [Socio-economic problems and the state] [in Ukrainian].
6. Boliukh M. A., Burchevskiy V.Z., Horbatok M.I. (2003). *Ekonomichniy analiz* [Economic analysis]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
7. Holovchuk O. V. (2016). *Rozvytok orhanizatsiinoho znannia dlia pidvyshchennia rezul'tatyvnosti innovatsiinoi diialnosti mashynobudivnykh pidpriemstv* [Development of organizational knowledge to improve the effectiveness of innovation activities of machine-building enterprises]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky* [Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic sciences]. Khmelnytskyi [in Ukrainian].
8. *Mizhnarodnyi standart finansovoi zvitnosti 15 "Vyruchka za dohovoramy z klientamy"* [International Financial Reporting Standard 15 «Revenue from Contracts with Customers»] (2017) Retrieved from https://ips.ligazakon.net/document/MU17027?ed=2021_08_16 [in Ukrainian].
9. *Natsionalne Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 16 «Vytraty»* [National Regulation (Standard) of Accounting 16 “Expenses”] (1999). № 318, 31.12.1999. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/> [in Ukrainian].
10. *Natsionalne Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 1 "Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti"* [National Accounting Regulation (Standard) 1 “General Requirements for Financial Reporting”] (2013). №73, 07.02.2013. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
11. Tkachenko T.P., Tulchynska S.O., Boichuk D.V. (2018). *Upravlinnia dokhodamy na pidpriemstvi* [Revenue management at the enterprise]. *Efektyvna ekonomika* [Effective economy] [in Ukrainian].
12. Piskun A.V. (2020). *Teoretychnyi aspekt upravlinnia vytratamy pidpriemstva* [Theoretical aspect of enterprise cost management]. *Naukovi pohliad: ekonomika ta upravlinnia* [Scientific view: economics and management] [in Ukrainian].